

**การบริหารความเสี่ยง
ในวงการสงฆ์**

ชื่อเรื่อง
การบริหารความเสี่ยงในวงการสงฆ์

ผู้เขียน : ชินวุฒิ จันโท
บรรณาธิการ : ชินวุฒิ จันโท
กองบรรณาธิการ : ดร.ธรรม แก่นแก้ว
ปณิธาน นาดพุทธิกุล
พ.ต.ท.นิพนธ์ จันทรทอง
วัฒนา พึ่งชื่น
ดร.โกวิทย์ พิมพวง
สฤกษ์พัล สุขกำเนิด
Graphic Design : Goodness Printing
พิสูจน์อักษร : ธมนจันทร์ ใจเที่ยง และทีมงาน
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กันยายน ๒๕๕๒
จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม
จำนวนหน้า : ๒๐๘ หน้า
ISBN : ๙๗๘-๙๗๔-๕๑๙-๘๕๑-๒
จัดพิมพ์และจำหน่าย : สำนักพิมพ์ กู๊ดเนส
๕๗/๑๗ ม.๖ ถ.ท่าข้าม ซ.๔ แขวงสามตำ
เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150
โทร./แฟกซ์ ๐๒ ๘๔๘ ๑๗๕๓
ราคา : ๑๙๕ บาท

©
สงวนลิขสิทธิ์

สนใจสั่งซื้อหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ กรุณาติดต่อสำนักพิมพ์ตามที่อยู่ด้านบน
หรือสอบถามรายละเอียด โทร. 086 089 1319, 089 1122 986
E-mail : goodpp2009@gmail.com
www.goodpp.org

คำอนุโมทนา

ได้อ่านหนังสือ “การบริหารความเสี่ยงในวงการสงฆ์” ซึ่งแต่งรวบรวมเรียบเรียงโดย นายชินวุฒิ จันทิ ป.ธ.๙ ได้แง่คิดหลากหลาย นับว่าเป็นหนังสือที่เป็นประโยชน์เล่มหนึ่งแก่ผู้ที่สนใจอ่าน

แง่คิดในคำว่า “เสี่ยง” อย่างเดียว ก็มีความหมายมากมาย ความเสี่ยงหมายถึงการต่อสู้ การเสี่ยงหมายถึงการลงทุน การเสี่ยงหมายถึงการรักษาอาการที่ป่วยหนัก เป็นแง่คิดได้ทั้งนั้น

สิ่งที่จะทำในการเสี่ยงได้นั้น เราต้องมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวไว้ในจิตใจ ที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวสูงสุด ก็คือ “พระรัตนตรัย” เมื่อเรามีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เป็นที่ยึดเหนี่ยวแล้ว หากจำเป็นจะต้องเสี่ยงทำสิ่งใดในทางที่ดียอมสำเร็จ จึงขอให้คิดในการเสี่ยงไว้ คือ นำพระรัตนตรัยมาเป็นตัวนำในการเสี่ยง จะสำเร็จทุกประการ

ขอแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้เขียนหนังสือ “การบริหารความเสี่ยงในวงการสงฆ์” เล่มนี้ ที่จะออกไปสู่สายตาประชาชนที่สนใจอ่าน ขออนุโมทนาในความวิริยะอุตสาหะของผู้เขียนที่ได้ตั้งใจค้นคิดเขียนออกมาเป็นเรื่องเป็นเล่มหลักฐาน ก่อเกิดความรู้ให้แก่ผู้อ่าน จะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการทำงานรักษาพระพุทธศาสนาให้เป็นไปด้วยดีสืบต่อไป

ขอให้ถึงความเจริญงอกงามไปบุบผุ่ตลอดกาลเป็นนิตย์ เทอญ

ขออนุโมทนา

(พระธรรมปริยัติเวที)

เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร

เจ้าคณะภาค ๑๕

คำนำ

พระสงฆ์ เป็นคณะบุคคลที่สำคัญต่อสังคมไทย ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของพุทธศาสนิกชนไทยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เรายอมรับนับถือกันว่าท่านคือสัญลักษณ์แห่งความดีงาม เป็นธงชัยแห่งพระอรหันต์ เป็นที่ควรแก่การเคารพสักการะบูชา เมื่อชาวพุทธทั้งหลายเห็นพระสงฆ์แล้ว ล้วนแสดงความเคารพเอื้อเฟื้อ ให้ความยำเกรง และเชื่อฟังคำสอน สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัยกันตั้งพื้นอง สงบ สันติ เป็นส่วนมาก

แต่ในปัจจุบัน สถาบันสงฆ์ถูกดูหมิ่นและสบประมาทสังคมส่วนใหญเคลือบแคลงสงสัยในคณะสงฆ์ ด้วยเหตุปัจจัยหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในวงการสงฆ์ รวมทั้งผลกระทบปัจจัยภายนอกหลายประการซึ่งค่อนข้างรุนแรงสร้างความเสียหายให้เกิดแก่คณะสงฆ์โดยรวม เป็นผลให้คนในสังคมขาดความเชื่อถือพระสงฆ์ ไม่เคารพยำเกรง ไม่เชื่อฟังคำสอน ส่งผลกระทบไปในทางเสื่อมแก่สังคมโดยรวมหลายประการ

การบริหารจัดการเรื่อง “ความเสี่ยง” ที่เกิดขึ้นในวงการสงฆ์ จึงเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่คณะสงฆ์จำเป็นต้องหาวิธีป้องกันผลกระทบที่จะก่อความเสียหายแก่คณะสงฆ์ หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นความรู้เบื้องต้นที่ผู้อ่านจะทราบเรื่องการบริหารความเสี่ยงเบื้องต้น เพื่อผลดีต่อคณะสงฆ์โดยรวม หากผิดพลาดบกพร่องหรือล่วงเกินประการใด ผู้รวบรวมขอกราบขออภัยและน้อมรับเพื่อปรับปรุงต่อไป

ด้วยความเคารพยิ่ง

ชินวุฒิ จันโท ป.

กรกฎาคม ๒๕๕๒

การบริหารความเสี่ยงในวงการสงฆ์

สารบัญ

คำอนุโมทนา	3
คำนำ	4
บทนำ	7
บทที่ ๑ บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์	13
- หน้าที่ของพระสงฆ์ที่พระพุทธเจ้ามอบหมาย	13
- บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์หลังพุทธกาล	16
- บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในปัจจุบัน	19
- บทบาทหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ไทย	21
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	26
- การรับรองความเป็นพระสงฆ์	28
- การศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน	29
บทที่ ๒ ความรู้เรื่องความเสี่ยง	35
- นิยามความเสี่ยง	36
- เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงในวงการสงฆ์	38
บทที่ ๓ ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง	55
- การบริหารความเสี่ยงในสมัยพุทธกาล	55
- ทำไมต้องบริหารความเสี่ยง ?	59
- วัตถุประสงค์ของการบริหารความเสี่ยง	60

- การเตรียมพร้อมสำหรับการบริหารความเสี่ยง	61
- ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง	64
บทที่ ๔ ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในวงการสงฆ์และกรณีศึกษา	91
- กรณีการใช้เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่	94
- กรณีทรัพย์สินของวัด	112
- กรณีศึกษาเรื่องทางเพศ	127
- กรณีศึกษาเรื่องการประกอบกิจการเชิงพาณิชย์	142
- กรณีศึกษาเรื่องอบายมุขและสิ่งเสพติด	155
บทที่ ๕ บทสรุป และข้อเสนอแนะ	167
- บทสรุป	167
- ข้อเสนอแนะ	173
บรรณานุกรม	179
ภาคผนวก	181
ประวัติผู้รวบรวม	207

บทนำ

ปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีล้ำหน้า โลกก้าวเข้าสู่ยุคสมัยที่การสื่อสารไร้พรมแดน สังคมโลกก้าวเข้าสู่การแข่งขันกันอย่างเต็มตัว ทั้งด้านสื่อสาร เศรษฐกิจ และพลังงาน รัฐบาลของแต่ละประเทศพยายามอย่างเต็มที่ในการ ควบคุมประเทศของตนให้ก้าวหน้าในด้านต่างๆ แต่สิ่งที่ทุกประเทศ ทุกรัฐบาล และทุกองค์กรต้องเผชิญเหมือนๆ กันคือ “ความเสี่ยง” หรือก็คืออุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อในการดำเนินงานมิให้บรรลุตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ต้องการ

เมื่อก้าวถึงความเสี่ยงกับชีวิตของเราทุกคน ตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์ มารดาก็พบกับความเสี่ยงตลอดเวลา เช่น ภาวะต่างๆ อาจไม่สมบูรณ์, การตกเลือด, การแพ้ยาที่รักษาโรคของมารดา, การแพ้อาหารที่มารดา รับประทานเข้าไป, การเสี่ยงต่อการกระทบกระเทือนจากอุบัติเหตุที่เกิด กับมารดา จนกระทั่งคลอด ต้องพบกับภาวะความเสี่ยงในการทำคลอด เช่น มดลูกไม่เปิด, มารดาตกเลือดมากเกินไป, สำลักน้ำคาว เป็นต้น แม้เมื่อกำเนิดมาแล้ว การดื่มกิน มารดาและญาติๆ ก็ต้องดูแล หัดคลาน หัดเดิน ล้วนเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ แม้กระทั่งเติบโตมาแล้ว ก็ต้องพบกับ ความเสี่ยงจากการดำรงชีวิต เช่น อุบัติเหตุ อาหารเป็นพิษ โรคภัยต่างๆ หรือการเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงต่อจิตใจและชีวิต เช่น ยาเสพติด การนับถือ ลัทธิที่ผิด การกระทำผิดกฎหมาย เป็นต้น จนกระทั่งเสียชีวิตไป ก็ยังต้อง

เผชิญกับความเสี่ยง เช่น ศพมิได้รับการประกอบพิธีตามหลักศาสนา, ศพถูกขนย้ายไปตั้งเงื่อนขาทางการเมือง, ศพถูกขโมยอวัยวะ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ชีวิตคนเราต้องเผชิญกับความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่กำเนิด จนกระทั่งเสียชีวิต แต่เราก็หาวิธีป้องกันต่างๆ เพื่อมิให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เมื่อทราบว่าจะมารดาตั้งครรภ์ ญาติก็นำไปฝากครรภ์ให้แพทย์ที่ชำนาญเฉพาะทางดูแล เมื่อคลอดมาแล้ว ญาติๆ ช่วยกันดูแลประคับประคองทุกด้าน เมื่อเติบโตก็ให้เข้าศึกษา ชักนำเข้าหาศาสนา เพื่อขัดเกลาคิดใจให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไม่ประมาท เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาจะพบว่า “ความเสี่ยง” เป็นสิ่งที่มีอยู่ทุกที่ มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา “การบริหารความเสี่ยง” ก็คือ “การป้องกัน” มิให้เกิดความเสี่ยงด้านต่างๆ หรือเพื่อบรรเทาให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด รูปแบบหรือคำเรียกชื่อ “การบริหารความเสี่ยง” อาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความรู้ของบุคคลหรือองค์กรนั้นๆ

หน่วยงานต่างๆ มีรูปแบบการบริหารความเสี่ยงแตกต่างกันไปตามรูปแบบและวัฒนธรรมการบริหารองค์กร ส่วนระบบการบริหารความเสี่ยงที่ประกอบด้วยทฤษฎี มีความรัดกุมและเป็นรูปธรรมมากที่สุด ก็เห็นจะเป็นการบริหารความเสี่ยงด้านการเงินการธนาคาร ซึ่งมีการฝึกอบรมพนักงาน และมีผู้ตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา

ส่วนในวงการพุทธศาสนาในประเทศไทย พบรูปแบบการบริหารความเสี่ยงในลักษณะของ “กฎ” ที่เรียกกันในเรื่องว่า “พระวินัย” และมี

“ข้อบังคับ” เพิ่มเติม เช่น “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (พรบ.สงฆ์)”, “กฎมหาเถรสมาคม”, “ระเบียบมหาเถรสมาคม” และ “คำสั่ง” อื่นๆ ในการปฏิบัติของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งก็คือ “ระบบการบริหารความเสี่ยง” นั่นเอง เพราะกฎหมาย พระวินัย หรือ พรบ.ต่างๆ ที่ให้คณะสงฆ์ถือปฏิบัติ นั้น เป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่พระศาสนาโดยรวม ตัวอย่าง เช่น พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น ก็เพื่อป้องกันมิให้สงฆ์สาวกของพระองค์ต้องเสื่อมจากสมณเพศ หรือถูกตำหนิจากคนนอกศาสนา และเป็น การลงโทษผู้ล่วงละเมิด เพื่อให้พระสงฆ์ดำเนินไปสู่จุดหมายสูงสุดของพุทธ ธรรม และความสงบสุขของหมู่คณะ การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นไปใน ลักษณะของบทบัญญัติ มิได้มีโครงสร้างระบบการบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน นั่นก็เพราะ “การบริหารความเสี่ยง” เป็นระบบการบริหารจัดการสมัย ใหม่ที่นักวิชาการคิดค้นและกำหนดโครงสร้างขึ้นมาเป็นทฤษฎีและมีการนำ ไปปฏิบัติในหน่วยงานของรัฐและเอกชน แต่ในวงการสงฆ์ยังมิได้มีการนำ ทฤษฎีนี้ไปปรับใช้ ผู้เขียนเคยสอบถามพระสังฆาธิการบางท่าน ท่านยัง ตอบไม่ได้ว่า การบริหารความเสี่ยงเป็นอย่างไร และท่านยังถามกลับด้วยว่า “ต้องเอาความเสี่ยงมาบริหารด้วยหรือ?” ที่ท่านกล่าวเช่นนี้ มิใช่ว่าพระ สงฆ์ท่านจะไม่รู้ว่าอะไรคือความเสี่ยงของพระสงฆ์ และจะเข้าใจว่าท่านไม่ สนใจจัดการเรื่องความเสี่ยงใดๆ เลย โดยแท้จริงแล้ว วัตรปฏิบัติและกฎ ระเบียบที่ท่านทำอยู่นั้นแหละเป็นการจัดการกับความเสี่ยง แต่ท่านเรียก เป็นชื่อว่า “พระวินัย” หรือ “วัตรปฏิบัติของสงฆ์” หรือ “การป้องกัน” หรือ “ความไม่ประมาท” เป็นต้น โดยคณะกรรมการความเสี่ยง ก็คือ เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และหัวหน้าคณะนั่นเอง เพียงแต่มิได้นำรูปแบบทฤษฎี การบริหารความเสี่ยงที่นักวิชาการสมัยใหม่คิดค้นขึ้น

วิธีการศึกษาข้อมูลนั้น อาศัยที่ผู้เขียนเคยบรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยมา กว่า ๑๖ ปี ทำกิจกรรมต่างๆ ของคณะสงฆ์ ติดตามครูบาอาจารย์ในกิจต่างๆ ของสงฆ์ จึงพอมีความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนาอยู่บ้าง ประกอบกับทำงานให้กับสำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง ซึ่งมีนักเขียนผู้ความชำนาญเรื่องการบริหารความเสี่ยง ด้านการบัญชี การเงิน และการธนาคาร ท่านได้จัดอบรมและสัมมนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ หรือคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee) จึงได้มีโอกาสศึกษาทฤษฎีต่างๆ ที่ท่านเขียน และเอกสารที่ใช้ในการสัมมนา ผู้เขียนจึงคิดว่า หากนำทฤษฎีเหล่านั้นมาเปรียบกับคำสอนของพระพุทธศาสนา และนำการบริหารความเสี่ยงที่เป็นระบบ มาเสนอคณะสงฆ์ ก็จักเกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาอย่างมาก จึงได้ศึกษาข้อมูลข่าวสารทางสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งพระสงฆ์หลายท่านที่คุ้นเคยมารวบรวมไว้ แล้วมาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎระเบียบต่างๆ ของพระสงฆ์ โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลัก พยายามนำเสนอด้วยคำพูดและประโยคที่เข้าใจง่ายที่สุด เพื่อให้เหมาะแก่ผู้อ่านทุกระดับ โดบเรียบเรียงไว้ทั้งหมด ๕ บท ดังนี้

บทที่ ๑ กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล มาจนถึงปัจจุบัน ว่ามีความสำคัญอย่างไร หน้าที่ของพระสงฆ์ในพุทธกาล และปัจจุบันแตกต่างกันไปมากน้อยเพียงไร โครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ไทยเป็นอย่างไรเป็นการสรุปบทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์โดยรวม

บทที่ ๒ อธิบายให้ทราบถึงคำว่า “ความเสี่ยง” ตามคำนิยามของ

นักวิชาการต่างๆ ความเสี่ยงที่เกิดกับพระสงฆ์ พระสงฆ์ไทยต้องเผชิญกับความเสียหายอะไรบ้าง อะไรเป็นเหตุ เป็นปัจจัย ให้เกิดความเสียหายเหล่านั้น คำตอบที่ได้เป็นเพียงบางสาเหตุเท่านั้น เพราะยิ่งโลกเปลี่ยนไปเท่าไร ภัยใหม่ๆ ก็เกิดขึ้นตามมาด้วย

บทที่ ๓ กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงต่างๆ โดยนำทฤษฎีของหน่วยราชการและภาคเอกชนมาปรับใช้ให้เหมาะกับวงการสงฆ์ เกณฑ์ในการประเมินความเสี่ยง และวิธีบริหารจัดการ ซึ่งคณะสงฆ์ใช้กันอยู่แล้ว นำมาปรับให้เป็นมาตรฐานในการบริหารความเสี่ยงสำหรับคณะสงฆ์

บทที่ ๔ กล่าวถึงกรณีศึกษาต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้วก่อความเสียหายให้แก่พระศาสนาเป็นอย่างมาก ทั้งที่เป็นข่าวทางสื่อสารมวลชนทุกแขนง และที่ไม่ปรากฏเป็นข่าวในวงกว้าง รวมทั้งข้อแนะนำในการบริหารความเสี่ยงในกรณีศึกษานั้นๆ ด้วย

บทที่ ๕ เป็นบทสรุป และข้อเสนอแนะ จากผลการศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงทั้งหมดที่กล่าวมา และเสนอแนะทรรศนะของผู้เขียนไว้ เพื่อเป็นแนวทางแห่งการศึกษาต่อไป

การรวบรวมข้อมูลต่างๆ ใช้เวลาหลายปีในการจัดเก็บเอกสาร ออกสำรวจและสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ในภาคสนาม ทั้งได้ทดลองนำเสนอทฤษฎีเหล่านี้แก่พระสงฆ์หลายจังหวัด นำกรณีศึกษาต่างๆ ที่ได้มาศึกษา วิเคราะห์หาสาเหตุ และหาวิธีป้องกัน เพื่อให้ได้เป็นข้อมูลที่ดีในด้านการบริหารความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในวงการสงฆ์ ผู้รวบรวมมีเจตนาแน่วแน่ให้คณะ

สงฆ์ได้เห็นถึงภัยที่ก่อความเสียหายให้แก่วงการสงฆ์ไทย และหวังความร่วมมือกันหาวิธีบริหารจัดการความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว ป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วมิให้เกิดขึ้นอีก และป้องกันความเสียหายที่ยังไม่เกิดขึ้นมิให้เกิดขึ้น จุดประกายความรับผิดชอบร่วมกันของพุทธบริษัทในการปกป้องพระพุทธศาสนา

หากท่านได้ความรู้จากหนังสือเล่มนี้ และใช้เป็นประโยชน์ในด้านการปกครองวัดหรือคณะสงฆ์ ผู้รวบรวมขออุทิศความดีงามนั้นแต่บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ หากผิดตกบกพร่องประการใด ขออ้อมรับเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อความยั่งยืนแห่งพระพุทธศาสนาที่เรามีศรัทธาไม่หวั่นไหว